

ЦЪРКОВЕН ВОСТОК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ИСТИНСКОТО БОГАТСТВО ПРИТЧАТА ЗА НЕПРАВЕДНИЯ ДОМОУПРАВИТЕЛ

(ЛУКА 16: 1 – 13)

Притчата за неправедния домоуправител се счита за едно от най-трудните места за тълкуване в Новия Завет. Върху тази притча на Запад съществуват богата литература. Многобройни са изследванията, които целят да разгадаят нейния истински смисъл.

За нас православните е напълно достатъчно простото и ясно тълкуване на нашите източни св. отци: Йоан Златоуст, Кирил Александрийски, на блажен Теофилак Български; на авторитетните руски богослови: епископ Теофан, епископ Михаил, Московски митрополит Филарет и на професорите — Буткевич, Богданешев, Глазков, Барсов, Тареев и някои други. Всички те смятат притчата така трудна, че да бъде неразбираема, още повече като се има предвид, че Сам Спасителят е дал нейното тълкуване с думите: „И аз ви казвам: придобийте си приятели с неправедно богатство, та, кога осиромашаете, те да ви приемат във вечните жилища“ (Лука 16:9). Тези думи са вероятно изнесени смислено на притчата и дълбоката поука, поради която тя е казана. Нека си я припомним:

„Един човек беше богат и имаше пристойник, за когото му бе досещало, че разнижавал имота му; и като го повина, рече му: какво е това, що чувам за тебе? Дай сметка за пристойничеството си, защото не ще можеш вече да бъдеш пристойник. Тогава пристойникът си рече: що да сторя? Господар ми отнема от мене пристойничеството; да колая — не мога; да прося — срамувам се. Сетих се, що да сторя, за да не приемат в къщите си, когато бъдат отстранени от пристойничеството. И като повина дължниците си, всичко го поотделно, рече на първия: колко дължиш на господаря ми? Той отговори: сто мери масло. И рече: вземи си разниската, седни и бърже напиши: петдесет. После рече другиму: а ти колко дължиш? Той отговори: сто крини пшеница. И му рече: вземи разниската си и напиши: осемдесет. И господарят похвали неверния пристойник, защото постъпил догледливо; защото неверния на тоя век в своя род са по-досетливи от синовете на савезната. И аз ви казвам: придобийте си приятели с неправедно богатство, та, кога осиромашаете, те да ви приемат във вечните жилища“. Верният в най-малкото е верен и в многого, а несправедливият в малкото е несправедлив и в многого. И тъй, ако в несправедното богатство не бяхте верни, кой ще ви повери истинското? И ако в чуждото не бяхте верни, кой ще ви даде вашето? Никой не може да служи на двама господари... Не можете да служите на Бога и на Мамона.“

Осъждаме идеята за разнижаването за някои тълкуватели да разберат смисъла на притчата? — От неправедното разнижаване думите на Спасителя: „И аз ви казвам: придобийте си приятели с неправедно богатство, та, кога осиромашаете, те да ви приемат във вечните жилища“ (ст. 9).

Разбирайки буквально тези думи, древният противник на християнството Цезар (III в.) уверявал, че с тях Христос учи, че християнът може да служи на двама господари, за които Ориген е възмущавал със зорко изразено негодувание. Но и след като започнават думите на Спасителя (Против Цезар, VII, 68). Друг противник на християнството — Юлиан Отстъпник (IV в.) се подирявал с Христа, твърдейки, че с тази притча Той поощрявал крадичите и грабежите, нещо към което по-късно се присъединяват някои крайни представители на протестантското богословие. Но нищо по неверно от това. Оне св. Йоан Златоуст остро противничал против тълкуването, според което Евангелието оправдало крадичите, стига един част от краденого да се отдаде за благотворителни цели. Той нарочно нарича такава благотворителност „сатанинска“.

Основният смисъл на притчата се крие в значението на двата израза: „неправедно богатство“ и „истинско богатство“ (ст. 11). Под „неправедно“ богатство се разбира земното материално богатство, т.е. „истинско“ — небесното духовно богатство. Неправедното богатство в притчата на гърци е наречено „мамона“, т.е. „злато“. Думата „мамона“ не е гръцка, а арамейско-сирийска. Сирийците имали езическо богоство с името „Маммона“ — олицетворение на материалното богатство. Садосаветна думите на

Спасителя: „придобийте си приятели с неправедно богатство“ означават придобиване на такива чрез земното материално богатство. Но защо то е наречено „чуждо“ и „неправедно“ (ст. 12)? То е чуждо, защото е Божие, а не човешко. Макар човекът често да го придобива не без труд и усилия, то е негово, то му е поверено временно и той не е негов безотговорен собственик, защото подлежи на отчет пред Бога в случаите, когато не го е употребил съгласно Божиите наредби. В такъв случай то е неправедно, но не само по себе си, а по начина на придобиването и разходването му. В много случаи то може да бъде вредно, за своя собствена, да го зарази с тежката болест сребролюбие, което Беше. Писанието не напразно нарича злодошество (Еф. 5:5, Колос. 3:5). Оне в проповяданата в планината Спасителят припомнящата духовното богатство на земята, като казва на последователите си: „Не си събирайте сяхровница на земята, дето ги яде молци и ръжда, и дето крадци подкопават и крадат; но си събирайте сяхровница на небото, дето ни молци, ни ръжда ги яде, и дето крадци не подкопават и не крадат; защото, дето е сяхровището ви, там ще бъде и сърцето ви“ (Мат. 6:19–21).

Ярък пример за това, каква е вредна и пагубна власт има донякога материалното богатство над човека, е богатият момък, който имал желание да стане съветник на на когото Спасителят казал: „Ако искани да бъдеш съвършен, иди, продай имота си, и раздай на сиромаси; а ще имаш сяхровище на небото; на дойди и върви след Мене. Като чуй момъкът тая дума, отиде си натъжен, защото имаше много имот. А Исус рече на учениците си: истиня ви казвам, богат мъчно ще влезе в царството небесно; и още аз казвам: по-лесно е камака да мине през иглен усти, нежели богат да влезе в царството Божие“ (Мат. 19:21–24).

След всичко това символиката на притчата става съвсем проста и поука от нея напълно ясна: смисълът на човешкия живот на земята е в придобиването на истинското богатство — вечния живот в бъдещото царство небесно, а това в решителна степен зависи от туй как човекът е употребувал земното си материално богатство: сиреч — дали го е употребувал за придобиване на такива приятели, които биха му били полезни за спечелване на истинското богатство, или напротив — прорасал с всичко в безгънство и неправда.

Но кои са тези наши приятели? Няма съмнение, че това са бедните, онеправданите и угнетяваните, нуждаещи се от братска помощ на иманите. Спасителят ни е открил за каква греховна терия е било всяко сиреч — дали го е употребувал за придобиване на такива приятели, които биха му били полезни за спечелване на истинското богатство, или напротив — прорасал с всичко в безгънство и неправда.

Да, на нашата планета винаги е имало и днес оне има много социални неправди, много повече бедни и скръбни отколкото радовни. Но това не е причината за несправедното богатство. Винаги ете за всички тези сираници неправди носел отговорност пред Бога, за която рано или късно ще трябва да платат. И най-тежкото ще бъде, ако това стане при окончателното разплащане. И по човешките закони един човек, осъден за злоупотреба, не може и не бива да заема нова отчетническа длъжност. Това е така и по законите на божественото правосъдие. Това е неправедното богатство, което не бихте имали, кой ще ви повери истинското? И ако в чуждото не бяхте верни, кой ще ви даде вашето? Ако сте били тук слуги на мамона, ако сте проявили egoизъм и жестокост към ближния, особено ако сте прорасали без да има защо милиарди за оръжие, с което да убиват неверни люде, и вместо царство на любовта, да взрывают разрушения и смърт, то ще бъдете годин само за вечния огън!

Ето и подробен обяснение на притчата: богатият човек, това е Бог, възлюбеният Господар на всички. Неговото богатство е безмерно. То е земно-материално и небесно духовно. И едното и другото е предназначено за човека, първото — като временно съплато, като опитна школа към второто, което трябва да бъде вечно

достоинство на постигащите го. Всеки човек е приставник, домакин, ладноредник на временното богатство и подлежи на отчет пред Бога. Времето за този отчет настъпва след смъртта, която не отминава никого. Господарят похвалява досетливостта на домакин-Посленика и се постыла изненавано, защото още е остана в длъжността си, с имал време да се разпоредя с имота на господаря си както си иска, докато се подготвя за отчет. Така и всеки човек е владетел да се разпоредя с материалното си богатство както си иска, но само докато е жив на земята, като знае, че след смъртта си, неминуемо ще дава отчет пред Бога. Затова както приставникът бърза да уреда сметките си, за което и казва на първия дъждик: „вземи си разписка за имота и бърза да си платиш; петдесет“, така и всеки човек трябва да бърза да крие в съществуващата си небесно явностеле „докоде е още на път към съдникшето“ (Мат. 5:25). защото не знае кога ще бъде повикан отвъд. От тази негова подготовка ще зависи дали ще получи или не истинското, небесното богатство. И както облагодетелствувателите в почитата лъжничия от благодарност ще окажат подкрепна на домакина след освобождаването му от длъжността,

така и нашите приятели, които Христос има като Свои най-малки орача, ще ни осигурят небесното богатство, а земния на малката преселна помощ, която сме им оказали тук на земята с явностелите си от Бога земно богатство.

Има завършен с думите на Московския митрополит Флаверт: „Една душа, макар и да не се е освободила от някои недостатъци в земните си постижения, може да се назова, че бедните и събоудниците, на които тя е давала тук на земята помощ и утеха според възможностите си, ще и помогнат там и ще и отворят вратите на вечните жилища, които те са отворили за себе си с помощта на търпението си на земята“ (Беседа я милосердия я беличм. Слова я рече я М. 1882, т. IV, с. 691—597).

И понеже живущите в това отношение се калят на две категории, затова аз тук ще им да я вина приславя: „Съдът не е безмилостен за онкова, който не е показал милост“ (Иак. 2:13) и „Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилвани“ (Мат. 5:7).

Архимаандрит МЕТОДИЙ

КОРИНТЯНКАТА ХЛОЯ

В Първото послание до коринтските християни св. апостол Павел споменава името на една коринтска християнка — Хлоя, чиято близка се осведомили апостола за състоянието на — тази жена и той решава да напише първото си послание до нейните връстници. Кое е тази коринтска гражданка, която поддържа връзка с основателя на коринтската църква, осведомява го за живота и трудолюбията си в нея?

Много време от апостолското време са изпозвани присъсти в книгата „Деяния на светите апостоли“ я в апостолските послания. Това са имена на мъже и жени, поприлично много за разпространението на новата и спасителна вяра, застанали в предните редове на църковните членове, пожертвували средства, имоти, силд, а често — и живота си заради Спасителя Господ Исус Христос (срв. Рим. 16:4). Понякога това са и имена на хора, които имат отношение към вярата или към как са противници на евангелиската проповед, но се споменават, за да се предпазват вариантите от заблудното им лъжничество.

Името на коринтянката Хлоя е запазено в I Кор. 1:11, където св. апостол Павел пише: „Защото узнах от домакинът на Хлоя за вас, братя мои...“. Апостолът се е намирал по това време в Ефес (назвалото на 57 г.). Оттам той не преставя да се интересува за живота на останалите църкви, изпраща им послания, насърчава ги във вярата и трудолюбията им, изпраща им грешници на поръчва съществени доказателства, които да бъдат за грешниките утешава и изпътва с надежда. В това обхваща „чрез писма“ и пратеници вземала участие, както виждаме от I Кор., я коринтянката Хлоя.

В Коринт по времето на апостола имало три обществени класи: висша, средна я япеша (на робите). Висшата класа обхващала търговците на богатите я заможни граждани, както я на висшите държавни служители. Те размягали я богати я просторни домове. Когато таква люде ставали християни, те имали възмож-

ност за оказват готовност, да дават помощи за вечерите на любовта, за проповедта я други нужди на църковната община. Към тази класа принадлежали Состен, началник на синагогата в Коринт (Деян. 18:17; I Кор. 1:1), законупителствувателница (Тит 3:13), може би я Аполос, а също я Хлоя.

Името Хлоя е гръцко, езическо. То означава зеленина, малка трева, малка изливка. Употребявала се и като прозвище на богинята на плодотата земя я земеделието Деметра. Сякоже някои изтъквателствували Хлоя била богота явостелите. Имала я Коринт голям дом с многобройни помощни състав от роби я бедни работници. Част от тези бедни „домашни“ виждаме да отива в гр. Ефес при св. апостола Павел, за да го осведоми за положението в Коринтската църква. Тези хора не са пътували по своя воля, разбира се, но са имали съгласието, настъпващата, я я паричната помощ от страна на Хлоя. Виделия явостелите жена, Хлоя ще да е била сред първите я събиратели на средства от коринтските християни, за безплатно да брати я други църкви (срв. 2 Кор. 8—9 гла).

Високата оценка на апостола за дейността на Хлоя личи от разположението я доверие, проявени към нейните „домашни“ в Ефес. Тези „домашни“ са натворили с отговорна задача: да дават на апостола една по възможност пътна картинка за положението на Църквата я Коринт след неговото отпътуване.

Църковното предание не говори никога повече за коринтската Хлоя. Тя не ни имаме нищо повече от онази, която е изпозвала името на съществуващите св. апостола Павла. Името я е включено в църковния месецослов. Но тя бесспорно е една от онези героини на християнската любов я доброта, на мисловна отговорност я апостолска преданост, спомогнали да се разпространят вярата Христова на европейския континент я първите десетилетия от живота на Христовата Църква.

И. Ж. Д.

НОВОБЪЛГАРСКИ МЪЧЕНИЦИ ЗА ВЯРА Я РОД

СВЕТА ВЕЛИКОМЪЧЕНИЦА ЗЛАТА МЪГЛЕНСКА

ПОДВИГ ЗА ХРИСТА

Един бисер от духовната огърлица на Българското православно веро, на св. Кирия я Методи, на св. Климент Охридски, на св. Патриарх Евтимий я на св. Паисий Хилендарски, е и св. великомъченица Злата Мъгленска.

Живяла я края на осемнадесети век, родом от с. Златино на днешната българска Мъгленска епархия. Тя е дъщеря на многодетно българско семейство от неизвестен я беден род.

Нейното житие, написано от другородец — грък, преподобният Николай Светогорци, ни представя във времето на тежкото османотурско робство, когато поробителът наследствено помохамедански въз българите християни с асимилационна цел. Тогава просиява тази девомъченица я поддържа вероата на съвестта, за да явостелите си обща на българските изповядващи я мъченици, издигнати наистина я радостта за вяра я род я името на Христа.

Нека проследим житието я я направим съответните назидателно извод.

От четирите дъщери на това благочестиво семейство св. Злата бе отличава с „богата по предимства на своето предизбрание физика; изредяване по нейната гореща вяра я Бога, девство я немомълярна, а я до красотата на лицето, заради която тя, блажената, се сподоби със савана я мъжествена мъченическа кофия“.

Синът на областния управител-валия била поразен от „голямата красотата я прекрасота“ на Злата. Како предава житиеписателя, тази физическа красота, разила сърцето му със „сатанинска любов“, я следеше да намери любовно време, за да изпълни своето

явостелите. „Един ден светата излезе с други жени във от селоа да бере дърва. Агариници, който злоумишляване против нейното девство, убеди я други търка, взе ги със себе си, отведе тях, явостелите я я доведе я своя дом“. Проникнати насъществени явостелите във нея докметте обезпаченото положение на българския народ, пъаната власт над поробените я беззаконното положение на българската, била тя девойка или не.

В дома на похитителя турци с много обещания я ласкателства се старат да разколебят вярата я съвместно девчавата да приеме мухамеданската вяра. „Ако тя се потурчи“, синът на областния управител ще я вземе за своя жена в зарема. След направните увещания ява ред на заплахите, че ако неповаря на думите му я неимпийна волята му, ще я подвържи на големи наказания. Но Злата — наистина Злата по име я дело — макар изненадана да страдале я слушавше това, никак не се уплаши, а призова я Уго си името на Господа Исуса Христа на помощ я с голямата любов я дълбокия отпор: „Аз вярвам я мой Христос, на Него се покланям я само него признавам за мой женик, от който няма да се отрека никога, тъй ако щете я князид страдания да ме причините, ако щете я яглато ми на арбени късове да разпоредите!“.

„След като я изслушаха, те решиха, че мъжете сами не ще могат да я убедат, затова употрежиха други средства. Намериха, че жените по природа се по-изкучени от мъжете да предпазват я най-вече подобните на тях жени, затова предлоха светата я

своите жени, като им наредиха по всякакъв начин и с всякаво лукавство да я убият". Жените мисловномаки помат св. Злата и с мъжосничива и лукавства щам-шест месеца правят опити да склюват своята жертва да се откаже от правата вяра и приеме докамеданството. Опитите се оказват безплодни, защото блажената била „утвърдена върху неподвижната скала на Христовата вяра“.

Настъпва нова фаза на издевателства. „Тогавя, продължава дитиенесецт, повикаха родителите и сестрите на мъченицата и с много заплахи им заповядаха или да склюват дъщеря си да се погмурт, или ил не ще убият, а тях тежко ще наказат и глобят“. Настъпват тежки дни за бедните и родителите, „страхът ги припуджляваше да вършат, което не шат“ и се опитваха да „смекят

твърдата като диамант душа“. С вяла и съзвн те я уащават: „Дъше, дъше, просладка, смилн се нля самата себе си, пък и рад нас, твоите родители и сестра, защото по твоя вяла, всички се намираме в опасност да бъдем унищожени! Отреци се от Христа привидно, за да избавиш себе си и нас! А Христос е милосърден и ще ти прости тоан грях, извършен по неохотност и под насилне“. Каква борба и колпана на чувства диволът устройва на св. Злата, за да я разколебае. В каква размнша и състрадания била моги да я извадат съзвнте на майката, бащата и родителите сестри! Пламвала в сърдечния огън на изомеданството, мъченицата скляна да приеме страданията за вярата в Христа и всичко ирнсно на човека и, както продължава житието, тя пленебрегна родителските и сестрински съзвн, превъзмогна всички

присъно на човека и, както продължава житието, тя е готова да върши това, което са нал паклата и кръвта, във от пределите и законите на природата. Така изрече следните думи: „Вие, които не скляватте да се откаже от истинския Бог Христа, не сте ми до вече родители и сестри, нито ви признавам за таква отсета на татът! Но, вместо нас, баща ще ми бъде моят Господ Исусе Христос, майка — моят св. Богородица, а братя и сестри ще ми бъдат светители!“ Ето потвърждение на изреченото от Псалмопевец: „Баща ми и майка ми ме оставиха, но Господ ме приа“ (Пс. 103:10).

Друговерците и най-вече оня злат любовник“ като се убеждават, не досагителстват св безраздватни, предприемат физически мъчения върху девината българка. Три месеца ежел леново и нанасят побой с тогия. Дерат от кожата и ремъци и ги оставят да висят, за да ги гледа. С нажежен пипове пробождат през ушите главата и.

„А Христовата мъченица, пише св. Николай, спасение тези пил-тежки изпит, които са в състояние да сломят и най-кръпите мъже, търпеше с велика доблест, подпомагата от силата на кръста и от сърдечната си любов към Христа“. Симеон Метафраст казва, че „душата, свързана с връзките на любовта към Бога, смята страданията за нищо, но сред бащите се наслаждава и сред сраданията процъфтява“.

Отен Тимотеѝ, прогунмен на Ставроникската Свстогорска обител, духовен наставник на св. Злата, изпълнява желанието на мъченицата, да види Господа, да сподели българката да върши своя земни път. Този отец Тимотеѝ „поплет и достоян за доверие“, ни разказва за това мъченичество, отбелязва авторът на житието. „Тези зли и жестокоудечни, по-зли от самите зверове, турят, като не се наситиха от толкова мъчителства, които причиниха на светата, а се чудеха, как остана още жива и не умрела, какво не прави мъжбата! — толкова се разгневно и ожесточиха, щото, нетърпеливи да бъдат победени от една мома, оканчиха Христовата вяна на една дива кръва и се надпреварваха с мечо тете си да режат на късове священното и тело“.

Св. Злата Мъгленска блеска като злато в пещта на мъченичеството и се освещава с ореола на светостта на 13 октомври 1795 година. Добри християни погребват нейните „многострадални дствителни моши“ и с благоговение ги почитат.

Това мъченичество, 30 години след „История славяноболгарекия“ на св. преподобни Паясий Хилендарски, несъмнено показва посетите вече добри семена за пробуждането на българското самосъзнание. Българите започва постепенно да се освобождава от нежелестото, поседла от дивното мъжество — турско и фаяриотско. Главният виновник за това е св. преп. Паясий Хилендарски, който даде своята малка кнжвн и тя стала причина да се опиятат от своята ръжда духовите на българския народ. Блеска златото на мъжеството и героизма, провъзгнен от пледата мъченици за вяра, родолюбие и свобода на българския дух.

В родната иконография образът на св. великомъченицата Злата Мъгленска е пресъздаден от художници, живели и творили в чашия век. Нейното житие подвизавка интерес у проф. Иван Мървичка (1856—1938), който рисува икона на светината, стареа се да смислеше за житието и го пресъздава, наизрядно за великия българин. Иконата се намира в патриаршеската катедрала ставрономинале храм-памятник „Св. Александър Невски“ на северния иконостас, посветен на нашите възражители — светите Кирил и Методиѝ, и е поставена на горния ред (ярус) с уединение на светите Братя, непосредствено след св. патриарх Евтимий Търновски. Светината е изобразена в тричетвърти ръст, с кръст в лявата ръка, а с десенля прави отказ да приеме исякия, изразен символично в по-луцесия и зрелост.

Под неосъбно покровителство на св. Злата Мъгленска са много жени и девойки, които носят нейното име за честа на българската мъченица. В неяна чест са създадени иконографски и живописни творби. Нечесто това ни убеждава във всеобщостта православна почит към светината и ни задължава да поддръжаме на нейния подвиг.

Прозодякн Стефан МАРКОВ

БОГОСЛУЖБЕН ОТДЕЛ

ТАЙНСТВОТО БРАК БРАЧНИЯТ СЪЮЗ

Християнското учение признава брака за съюз, в който мъжът и жената приемат върху себе си задължението неразделно да живеят заедно цял живот като съпруг и съпруга, взаимно допоявайки се при решаването на религиозно-правнестните проблеми и помагания си една на друг в житейските нужди. Подобна взаимовръзка създава онези благоприятни условия, в които се развят и възпитават техните деца.

Продолжавата Църква, освен това, съзира в тайнството Брак духовна тайна, която става достъпна за съзвнанието на съпрузите като тайна на единството на Господя Исуса Христа с Църквата. Затова бракът се разглежда от нея (от Църквата — б. пр.) като особено тайнство, съпроводено с дествително на Божията благодат. Специална тежест в християнския брак се припаява на духовно-

правнестния елемент, основан върху принципа за свободното съгласие между съпрузите, според който мъжът се явява главна на този съюз, а жената — негов другар, помощница и участника във всички обстоятелства на семействния живот.

Своя възглед за същността и значението на брака в живота на израелитите хора Църквата основава върху свидетелството на Спасеното Писание. В съответствие с него, християнският брак представлява съюз между мъжа и жената, благословен и дарен на хората от Бога. Посредством благословенното бракъ става дело, често във всички отношения, и неговото въскрелно бракъ служи не само да се раждат деца и да се възпитават те в послушание към Бога (срв. Евр. 13:4).

Книга Битие ни запознава с историята на първия брак, на-

върши в рай от Господ-Бог.

Сътворивайки първия човек — Адам, Господ му открива същността на живота и посветеното в рай. Освега натъкът Адам е призван да обработва и да пазят Едемската градина, спазвайки заповедта: „... от всяко дърво в градината ще се вземат плодове, но от това да познаваш добро и зло, да не ядеш от него; защото, в който ден, вкусил от него, без друго ще умреш“ (Вит. 2:15—17).

Чрез заповедта „да обработва и да пазят“ рай Господ дава на човека свобода на творчеството, в правото „да яде от всяко дърво в градината“ потенциално му давало жизнена енергия да обича Бога, да Му бъде благодарен и предан. А чрез заповедта да забраня Господ живота в този „рай да не е чиста“ разумна умереност като знак за покорност към Него от страна на хората. Същата разумна мярка в нравствените отношения застава пред човека посредством създаването на подобно нему същество — жената. И тогава Господ речека: „... Не е добро за човека да бъде сам; да му сътворим помощник, нему подобен“ (Вит. 2:18). Самотата можела да отегчи Адам, да го лиши от най-близките и понитни средства за вътрешно развитие на личността му в любовта и послушание към Бога.

И тогава „... създаде Господ Бог от реброто, което от човека, жена и я заведе при човека. И рече човекът: ето, това е кост от костите ми и плът от плътта ми; тя ще се нарича жена, защото е взета от мъжа (сп.)... и ще бъдат (дватама) една плът“ (Вит. 2:22—24). Постъпвайки така, Господ ги благослови, съветвайки ги в единен брачен съюз: „Плодете се и множете се — речека им — и изпълнете земята“ (Вит. 1:28). Благословеното съединяване на мъжа и жената в един същество и единството на живота им съставлява тайната на брака, „... ще остави човек, баща си и майка си и ще се прилепи към жена си; и ще бъдат... една плът“ (Вит. 2:24) — така определил Господ същността на тази тайна.

Богоуцреденият съюз на брака, по такъв начин, се явил неслучайно условие за единението на Адам и Ева. Посредством него „да се прилепят“ Свети Писание е отразило истинното обещание на техните физически и духовни интереси върху основата на любовта към Бога, към Неговите заповеди и благословение. Такава дугедина любов им носела радост и единство в съвместния живот.

При първия брак в рай се проявили възникните форми на изграждането на брачния съюз. Бог заведе Ева при Адам и се роди първият човек на земята. Адам, от своя страна, е готовност пред Ева, казвайки: „... Тя ще се нарича жена“ (Вит. 2:23). Жизнено утвърждаващ момент за тази форма станало Божието благословение към хората. При това благожелателната на Господа Бога към съществата се са толкова значими, че човек не смее да се докосне до тяхната жизнено важна същност, според думите на Христа: „... Коего Бог е създал, човек да не разкъсва“ (Марк. 16:9).

Историята старозаветна и новозаветна свидетелства за възникващите хора са целият Божието благословение за брака, което приспели от устата на родителите, а след това — и на светците. Те се стремели да пропикнат в тайната на съзряващия живот с подобно благословение, тъй като чрез него се утвърждавала естествена природа на брака — единен непрекъснат съюз на две лица от различен пол. В продължение на векове са се формирали сложните брачни обрци, с които се съзряващо-дъствалието в брак. Тук спазвали добродетелното съгласие на жената и невестата, родителското благословение на брака, поддръжките за невестата и нейните родители от страна на жената, съставяне на брачния договор пред свидетели, брачната гошпика при сваждане на предписания етикет. От такива обрци са се ръководили древните народи — евреи, грци, римляни и др. от които се е образувала Църквата Христова.

На един последен брачен обрци предизвикал Христос-Съзидател, когато по ходатайството на Светия Майка чудесно превърнал водата във вино (Иван 2:1—11).

За подобно обещание на живота в Царството Божие Христос прибегнал към сравнения, отразяващи картини от брачното правдоство. Те били разбираемо и близки за хората. В приците за поканение на брачното ушешение (Мат. 22:2—14), за пристигане на жената в дома на невестата и за посрещането му със светящите (Мат. 25:1—12), за жената и прирели на жената (Иван 3:29). Господ отговаря съдното значение на хората от поизит картини на бита към благодатни прозрения за живота, който Той — като Жених — присъства сред Своите ученици — „... синове на брачния чертог“ (Мат. 9:15). Този живот изпявала „... Христовата любов, която превъзхожда всяко знание“, любов, извъншена с „... всичката пълнота Божия“ (Еф. 3:19). А встъпването в брак, както и участието в него, опазвала желание „да бъдем ... вкоренени и утвърдени в любов съвместия“ (Еф. 3:18), посредством осъществяване на любовта Христова.

Свети апостол Павел, спорен от светящата на Божията благодат, стана в брачния съюз „тайна вселена“ (Еф. 5:32), в които Божието благословение откровено и несъмнено му съчетавали се в брак към познание на Христа и Неговата Църква.

В новозаветното разбиране Църквата — това е Тялото Христово. В него Христос е Глава, а всички, които са рождени от вода и Дух, са членове на това Тяло. Затова и създаването на брачния съюз за християните се извършва само в Църквата със знанието и благословието на епископа или свещеника. Свободната воля на встъпващите в брак дава на техния съюз реално битие и скрамента насоченост според приспелата им — като на християни — благодат на Кръшването, А Църквата чрез своите същностелствителни и молитви извършва над тях благословението

Божие. И тогава, посредством въздъжанияето на Църквата, тайнството Брак се превръща в „Тайнство на благодатта“ — образ на духовния съюз на Христа с вестялите в брак, благодателна който — по думите на апостола — възпява „домашната първа“ (Кол. 4:15)

Образувайки единна плът, съзряните имат и една душа, пробуждайки чрез възникна любов един в друг усърдие към благословието. Понсека „... съзряването — казва свети Григорий Богослов — повече привързва към Бога, защото притежава повече добудата да се обръщаме към Него... Който е залязъл да се грижи за мила съзрята и деца, той дори по-обширно житейско съзряване и защита по-голяма помощ Божия и той самият повече обича Бога“.

В християнския брак съзряват поема върху себе си креста на семейния живот, за да върши по стъпките на Христа. На съзрялата си той прелатла да стори същото, ставайки негова помощница и другар. И жената отговаря чрез своето органично, вътрешно, неразкъсваемо единение с мъжа според изписаната на смисъл ум, възнесено на сърцето и усрета на волята. „Мъжът — казва свети Иован Златоуст — с дела и думи насъжда една благословието, а жената иска наглежда къпната, по осен това задължение тя има и понеоглождат грижа за това, съществото да се труди за Царството Божие“. Чрез тази грижа съзряните не позволяват на раздорите, враждата и омразата да се приближат към тях.

Посредством послованияето на богосъзряния чин на тайнството Брак Светата Църква въздига брачния съюз в степен на единство. При неговото извършване жената и невестата обичават предизвиканата Църква своето съвободно обещание да пребивават винаги във взаимна съзряваща вяност. Църквата утвърждава техния желание. И съзвят им бива благословен като образ на духовния съюз между Христос и Църквата. За встъпките в брак се пазволява благодатна на чисто еднодушие за благословеното раждане и християнското възпитание на децата.

Чрез своето богосъзряние Църквата дарява на новобрачните благодатни сили за пребъждане в единство през съвместния живот, „ако че да бъдат и „една плът“ (Вит. 2:24) след с друг, и да имат „едно сърце и една душа“ с Църквата (Дейн. 4:32). Началото на своя живот новобрачните съзряват с богосъзряватата вестяние: „... доко са домама два грима събрани в Мое име, там съм аз поедини път“ (Мат. 18:20). Тази история на вярата открива на вестялите в брак тайната за присъществуето между тях на Господа Иисуса Христа, „Който ги венчава със съзвие в мек“ (думи от Трешника).

В резултат на благодатното въздействие от богосъзряването на Тайнството бракът придобива силата да бъде „пристан на неомоздренето“. Желанието добродетелно да се ползват от него, се позволявайки на природата да вилнее, се превръща в заключеници на строгия богоутоден живот. С Божията помощ брачния съюз помага на човека да уверва духовно във вярата и единството на християнския живот, достигайки мярката на възрската Христова.

Свети Иован (Златоуст — 5. пр.) сравнява брачния съюз на християните с гизеао, в което майката открива пригизатата, за да се научат безпоздно да летят, когато завикат крилата им и в утах се поволи сила, а че да останат в мек (в гизеаото — 6. пр.) завикания. „Господ — казва св. Иован Златоуст — от патма жеза им тегаи към Небето и ни е посочил пътя, водещ натам...“ Показвайки това, Той им е оставил за дълго време в този свят и в брака — като в гизеао. А когато у нас в течение на това дълго време нарасят крилата им на добродетелта, тогава Той — найтаки — значаща тихо и мълкно по малко да им навееа в турканието джизие, нависвайки им да летят към Небето. По това начин, действително благодарните, любящите светящата, с непозрява лекога папусални гизеаото, излитат на високо и достигат Небесата, отказвайки се от земното“.

Светостта на християнския брак по прави различен от всеки друг брак, нонсеже чрез Божията благодат той става „камък“, върху който от съществото се съзидва, както вече бе казано, „домашната първа“ (Кол. 4:15) — първа по съществото на „свои живот“? Именно църковността дава на семейството онези криле, с чиято помощ може да се отлита в Небесния свят и да се храни семейния живот с благодатната любов към Бога и един към друг. Църковността им подпасаа ключа към църковните дела и неспата на неспазването на призьването, откриващи децата към преобразяването на „душното тяло“ на семейството в „ядро духовно“.

БЕЛЕЖНИ

1. Димитриевиц А. А., професор. Наука за православното богосъзряние. Курс за студентите от Висшето богословско курсове. Машинено, том 7, ч. 1, с. 185—190; 2. Павлов А., професор, 50-та глава на „Помощникът на вестялите и на вестяните вестятели“ от „Съчиненията на св. Иован Златоуст“, 1887, с. 70—72; 3. Свети Григорий Богослов, Сочинения, Мискева, 1847, ч. 5, с. 60; 4. Свети Иован Златоуст, Съчинения, 2-ро изд., СПб., 1801, т. 7, с. 182; 5. Мургуев М. Д., професор. Християнския брак и Църквата — Богословски вестник, Сервия, Поезд, 1916, ч. IV, с. 167; 6. Свети Иован Златоуст, Съчинения, 2-ро изд., СПб., 1808, т. 1, с. 310; 7. Тонкин С. професор. Християнския брак, Лескова на брава, Париз, 1933, с. 71—8; 8. Мургуев М. Д., професор, с. 107.

Професор Геналий НЕВЕДОВ

(ЖМП, № 1, 1969)

Източник: Копието на ЗЛАТОВ студент в Духовната академия

ИЗ НАШЕТО ГЕРОИЧНО МИНАЛО

ПРИНОСЪТ НА ВРАЧАНСКИЯ ЕПАРХИЯ
В КНИЖОВНОТО НАСЛЕДСТВО НА БЪЛГАРИЯ

Град Врана знаеша името си в историята на страната ни и като книжовно средище с традиция в миналото. Спешностите със съсем основателно днес говорят за Вранския книжовен архив, за ролята и при Средновековието, за връзките и с други книжовни средища през този период в България. Останалите до днес ръкописи имат предимно църковно-богослужбено предназначение — преписват се евангелиски текстове, апоостоли, мисли, требици и др. Впоследствие идват пролози, сборници със смесено старобългарско, дамаскинско — творби от XVIII век.

За найстар книжовен паметник, свързан с гр. Врана, специално определят Вранското евангелие с български пергаментни ръкопис от XIII в. Този книжовен паметник е ценен и поради това, че е „прък или косвен пренос от ръкопис, минал през руска ръка; в него има пещмъдени думи от руски звукове и форми... Вранското евангелие е първи и найстар документ за обратното влияние на руска книга върху българската“.

Едва от XVI в. се предполага, че е останал ръкописен списък — молитвослов. И тук принадлежи на старобългарския, а не на новопределяне писмова, че трудът му е написан през 1578 год. Множеството прелисти от по-късно време, прелисти от XVIII в. са предимно от жители на гр. Врана?*

Сведения за книги и книжовни дейци във Врана и Врачанско се намижават от XVII в. Като първи представител от този период следва за споменем Йош Шивитован, прелисти през 1608 год. Книжът за свързване на Бележкия манастир Варлаам, съставител игумен на манастира „Св. Троица“ край гр. Врана. В този манастир по същото време отново по настояване на игумена е преписан и мнѣй за м. май. На следващата 1609 год. дяк Драгул остава приниска, че е преписал нов мнѣй за м. август по „настоянието духовника игумена Варлаама у сестру Троицу близ града Врана“.

Още през 1605 год. дяк Драгул пак по „настоянието духовника игумена Варлаама“ остава приниска с молитви и часослов.¹

През 1616 год. пак в същия манастир и по поръка на същия игумен Йероним Данаил преписва Четвероевангелието.²

От същия преписвач има един Апостол³ и от 1632 год. Охтох.⁴ Приниска в ръкописна записница също от 1632 год. посвоява името на книжовника и назначеност на книгата: „Сино богослужбена книга писана аз поп Тодор. Писан я да се учат момъци, що приидат от Костур, да научат да четат и да славят бога, да помнува грехнаго пона Тодора“.

В Зографският манастир се съхранява ръкопис от приписката, на който се съобщава, че през 1666 год. той е бил подвързан от „Кирил монах от града Врана“.⁵

Богдан Граматик „от града Врана“ преписва охтох по поръчката на дяк Димитрий през XVI—XVII век.

Николай си Димитрий съобщава на ръкописна записка от 1644 год. — Димитрий от Врана много често в си правило, а правило ест попу Стоян храм святаго архирея Николъ. През 1751 год. друг врачанец Димитрий подвързва книга в Етрополе.⁶ Върху ръкопис от XVI в. срещаме следната бележка: „Писан аз поп Алексис от Врана“.⁷ На друг ръкопис от Апостол от XVI в. по-късно време четем: „Да се знае книг, повезан аз грешни Йоан, коги повезаш сив Апостол от село Звездарца в Врана у герман махала, да беше поп Стоян, та плати Петю Атанас (ив) тога лет брату“.

Голям е броят на богослужбени книги или сборници — дамаскински в преписване във Врана, но в момента се намират из цялата страна.⁸

Тук някога е била и руската ръкописна книга „Летописец“. За това ни свидетелствуват приписката оставена през 1787 год. от врачанския епархиолог Йоан. Най-старите отпечатки на книжовния живот във Врана имаме от XVIII век. Подготв се грижи за нови църкви и училища, както и за доброт им снабдяване с необходимата литература. В книжните училища усърдно работят свещенослужителите: отец Славитин (1714 г.); неговият син отец Димитрий (1732 год.); отец Магден (1740 г.); отец Матей (1764 год.). Много пострадал от турските нашествия (1764 год.) и Руската империя. Пострадали от турските нашествия (1764 год.) и Руската империя. Пострадали от турските нашествия (1764 год.) и отец Пископа (1632 г.) и отец Пископа (1654 г.).⁹

Приниска спомня даскал Михаил от Врана, починал през 1666 г. в Разград.¹⁰

Появяват се повече книги, расте броят на грамотните врачани. За всичко това спомогат пътуванията на видни врачани — циви пределяне на страната, а така също и връзките им с Атонските манастири, Славитин и Руските манастири.¹¹

Тук през XVIII в. остават им на книжовни дейци Пископа Братата и спомнатиите от него Димитрий Цветков (1749 г.) и Диме Николов (1750 г.).¹²

От десетте ръкописа на Пископа Братата, пряко с гр. Врана се свързват трите ръкописа — дамаскински: сборник писан през 1749 г.¹³; дамаскин писан от 1750 г.¹⁴; и втори дамаскин писан от 1760 г. На този дамаскин книжовникът отбелязва: „Вруче лето 1760 месеца марта втори писан у Врана — Пископа“.¹⁵

Литургичария и родолюбив книжовник свързал името си с де-

ствина ръкописни произведения — отец Тодор Врачански не жали труда си и материалните си средства да остави немо за духовно-го възможност на своите съграждани. От днешни източни бележки заключаваме, че е родом от гр. Врана. починал крак край на XVIII в.

Негови ръкописи са: „Дамаскин от 1748 г.“ — писан във Врана; „Сборник от слова“, писан през 1756 г. (НБКМ № 322); „Тълковно евангелие“ — 1758 г. (НБКМ № 760); „Дамаскин“ — 1760 г. (Ръкопис м-р № 4—9); „Дамаскин“ — 1761 г. (НБКМ № 333); „Дамаскин“ — 1762 г. (НБКМ № 1061); „Дамаскин“ — 1763 г. (гр. Врана — Окръжен исторически музей № 51 — 1969 г.) — писан самостоино с Теофан Рилски; „Сборник „Маргарит“ — 1775 г. (Ръкопис м-р № 3—9); „Дамаскин“ — 1789 г. (НБКМ № 1062); „Тълковно евангелие“ без уточнена година на написаносте (НБКМ № 1063); „Остатък от неизвестен ръкопис“ — оставан са само два листа (гр. Врана — Светата Митрополия — инв. № 4)¹⁶.

Дейността на свещ. Тодор Врачански в старобългарската книжнина е значителна. Той е преписал и написан много съчинения. Поради това на старини той трудо работи дори я и очила.¹⁷

Обща насоченост на голяма част от съчиненията, поместени в сборниците на отец Тодор, е твърдо във върбата и защитата на християнството. За него не малко важно е и спазването на бля арската народност.

Друг талантлив книжовник свързал името си с гр. Врана е охридският монах Теофан. В един свой ръкопис той пише: „аз от Врана по Теофан“.

Известни са десет ръкописа от Теофан Рилски, някои от които са работени във Врана: „Дамаскин“ от 1772 г. писан заедно с отец Тодор (Врачански окръжен исторически музей № 51 (1969 г.); „Дамаскин“ от 1775 г. (НБКМ № 711); „Чудеса Богородични“ от 1778 г. писан в гр. Пазарджик (ЦИАМ София, № 450); „Тълковно евангелие“ от 1778 г. писан в гр. Пазарджик (НБКМ № 349); „Дамаскин“ от 1778 г. писан също в гр. Пазарджик (НБКМ № 715); Втори дамаскин от 1778 г. писан в гр. Пазарджик (сегашно местонахождение неизвестно); „Дамаскин“ от 1782 г. писан в гр. Врана (НБКМ № 179); „Дамаскин“ от 1791 г. писан в Белово.¹⁸

Сборник без уточнен дати (ЦИАМ № 448); Сборник без уточнен дати (НБКМ № 324); „Тълковно евангелие“, без уточнена година (НБКМ № 7); „Тълковно евангелие“, без уточнена година от 1782 г. срещаме следната интересна приписка: „Аз от Врана по Теофан написан тази книга, няколко джита и повести през 1782 год. я и свършил през м. юний 28. И добри читателци, благословете я, а не кълъете, пожеже от нашето слово се познава, как с ревност я и усърдие пишаме, пожеже не учемте ортография, за нас писането е от голма пона“.

Отец Йоан е друг по-виден книжовник от Врана през XVIII в. В списанието негово ръкопис писаност от Врана през 1788 г., месец октомври, 27 ден, при врачански епископ кир Серафим в храм Влахесине, аз грешний поп Йоан. Моля яв, читателю, глето наидете немо погрешно, поправяйте и благославяйте, а не кълъете, пожеже не бях изкусен в писането“.¹⁹

Той помества в списанието си две жита за свети Иван Рилски и едно за св. Иван Златоуст. В списанието си помества и своите ръкописи допринасят на възрадието много за националното пробуждане на нашия народ.

Въпреки това, в списанието си не помества и своите ръкописи допринасят на възрадието много за националното пробуждане на нашия народ.

Той помества в списанието си две жита за свети Иван Рилски и едно за св. Иван Златоуст. В списанието си помества и своите ръкописи допринасят на възрадието много за националното пробуждане на нашия народ.

Прот. Грозю П. ГРОЗЕВ

ВЕЛБИЖИ

1. Е. Охтох. Вранско евангелие. Български списани от XIII в. Български старини, кн. IV, С. 1914, с. 2. Ръкописна сета се съхранява в НБКМ № 19. 3. Сета ръкописи се намират в гр. Врана, Св. Митрополия, № 63. В. Попев. Опис на рукописите и старопечатните книги на Народния библиотекар в София, I, С. 1910, с. 100—101; 110, 114, 179, 180, 141, 162, 168, 227, 4. Прот. проф. Ив. Гомев. Първоначални старини на Вранския епархиален ГСУ, Вр. М., 1933, с. 10. Ръкописна сета в НБКМ № 322. 5. Ръкописна сета в НБКМ № 322. 6. Ръкописна сета в НБКМ № 322. 7. Ст. Т. Орловски. Из историята на учебното дело във Врана до Освобождението. Материали на Вранския епархиологически историк на Врана, т. I, С. 1905, с. 6. 8. П. Иванов. Български старини из Македония, С. 1931, с. 253 и 254; 9. М. Стоянов и Хр. Георгиев. Опис на славянските ръкописи в Сербията, Народна библиотека, кн. III, С. 1904, с. 92. 10. НБКМ № 322; с. 111. 11. Орловски, т. I, С. 1971. 12. Ръкописна сета в НБКМ № 1776; 16. В. Попев, Опис, кн. I, С. 126; № 167; 11. Ръкописна сета в НБКМ № 1776; 16. В. Попев, Опис, кн. I, 12. Тази книга в НБКМ № 9 (псалтир), 13 (псалтир), 19 (евангелие), 75 (евангелие), 292 (дамаскин) — всички те писани са били оригинално на Тодоревия Гемизир; № 691 (сборник), 721 (дамаскин), 729 (дамаскин), 870 (евангелие), 1050 (сборник); 13. Ст. Орловски, съв. екл. с. 6—7; 14. Д. Велков. Културно-политически историк на Врана, т. I, С. 201; И. П. Георгиев, гр. Врана, СОНУ, XX, 1904, с. 28—75; Д. Мичев. Църковен архив, кн. III, С. 1931, с. 3—25; 16. Тази книга глетте у Врана, в глет Диме Николов, син, в лето 1750 за Пископа (НБКМ № 322); 17. В. Попев по Димитрий неща Цветков, инв. 1749 (НБКМ № 689); 17. Бележар — Народна библиотека, № 421 (322); 19. НБКМ № 326; 19. София — НБКМ № 13—1971; Ръкописна сета 193 естна Славянка списанието, писанте от др. св. книга на Пископа Братата, мнѣй я преписва-

дл. 20 X 28. Тези грамоти има: В. Цанев, Опис, т. I, 1910, т. II, 1922 г.; М. Стоев и Хр. Ковач, Опис на сръбските грамоти в Соф. народна библиотека, т. III, с. 1864-61; В. Приписки от 1875 г. той щеше да се обсе-
не. И много време останат доде го изискаш. Предишните биде отъча-

бени следва, а стага не струва, не се отпадна писува, и много ми е утеш. 22
Хр. Ковач, Опис на сръбските грамоти в библиотеката на БАН, с. 1864-61, т. III, с. 185-190; 2) Павлов А., професор, 50-та глава на „Помо-
1909, с. 237-252.

ДИНАСТИЯТА НА ШИШМАНОВЦИ

Шимановците са третата последна династия на Втората българска държава. Нейният произход е предизвикал и предизвиква много спорове в историческата наука. Последните уточнявания, направени от историка Иван Божилов в книгата му, посветена на формиранта на Асеновци, вървят обща светлина върху тогоято е разследване. Така той установява, че тези родоначалци е Видинският боярски Шиман, който е туркумански прохван. Жена му, с неизвестно за нас име, е дъщеря на Теодора Ана и сестра-ококор Петър. А Теодора Ана е дъщеря на Иван Асен II от брака му с дъщерята на сиринският владетел Тодор Комнин — Ирица, иди жената на Шиман е внука на Иван Асен II. Това значи, че Шимановската династия по женска линия е црков-потомък на Асеновци. Това е многократно подчертавано от белителите преставители. Затова и повечето от тях са носили и името Асен.

Братинът Шиман и Асеновата потомка са имали синоие Михаил и Белуар и дъщеря Кера Петрица. Михаил Шиман бил роден в 1292 година. Последна баща си през 1308 г., като Видински деспот. Той станал български цар в 1323 г., след смъртта на сина на Тодор Светослав — Георги Тертер II, като взрел името Михаил III Шиман. Той бил женен за Ана-Неа, дъщеря на сръбския крал Стефан Урош II Милутин. По политически съображения се развел с нея и се оженил за византийската Теодора — вдовицата на покойния цар Тодор Светослав. Тя била дъщеря на Михаил IX Палолог и сестра на Андроник III — византийски император. От брака си с Ана-Неа Михаил III Шиман имал четири сина: Иван, Стефан I, деспот Михаил Шиман и Тодор.

През 1330 г. в битката при Велбъжд със сръбите Михаил III Шиман загинал. Наследил го синът му от Ана-Неа Иван Стефан I и то по внушение на вуичо му, сръбски крал. В 1331 г. бил обвинен в сръбоманство и свален от българската партия на боярите. За цар избрани лубешки боярин и племенник на Михаил III Шиман Иван Александър. Иван Стефан I побягал в Сърбия и умрял като управител на Дубровник.

Следващите синоие на Шиман имали следното състав:
Шиман загинал при татарите. Тук престоял 10 години, до 1341 г., когато се превърнал в Константинопол.

Лодовик отишъл в Сърбия, откъдето се превърнал в Неопол. През 1363 г., заедно с един български списък бил пленен в една меклудска битка. Починал през 1373 г. в Неопол.

Михаил десет, според Божилов, също намерил убежище в Сърбия. Други наши историци твърдят, че той останал в България и в продължение на 10 години мислил за видинската област.

Стрепу полюбознатия цар Иван Александър се обвила вуичо му Белуар, брат на Михаил III Шиман и на майка му, Вагния бунт срещу него през 1332 г. в южна България, който бил бързо потушен.

Майка на Иван Александър е Кера (на) Петрица, родена през 1280 г., по-късно станала монахиня под името Теофана. Тя била омъжена за Крайският деспот Срацимир, който имал два сина: Радакъл, Димитър и Самуел. Те имали следните деца: Иван Александър, Иван Комнин Асен, Михаил, Драгушина, Елена и Тодора. Кера (на) по мащабна линия е потомка не само на Иван Асен II — негова правнучка, но и на последната династия на Първото българско царство — на Иван Владислав (1015—1018 г.). Нейната прабаба Ирина е далечна потомка на Мария, дъщеря на Тронц (Транц), четвъртият син на Иван Владислав. Същевременно тя била в родствено връзки с Тертериди, т.е. с братовчедката Ана (на) Тертер, която била дъщеря на Георги Тертер с племенника на Тодор Светослав и трета братовчедка на Георги Тертер II.

Иван Александър бил женен за дъщерята на влашкия войвода Иван Александър Бесараб — Теодора. От брака му с нея имал деца: Михаил Асен, Иван Срацимир, Иван Асен и дъщеря Кера Тамара. През 1332 г. Михаил Асен бил соден за малолетния цар Стефан Александър император Андроник III в Одрин, за което се оженил през 1338 година. Михаил Асен бил обвинен от бунт си за свадетел. Бил сечен мъртва с и негова образ. Починал в 1355 година.

Сестрата на Иван Александър Елена била жена на сръбския цар Стефан Душан. С него имала син — Стефан Урош и две дъщери. Станала монахиня и взрела името Елисавета. През 1340 г. Иван Александър се развел с Теодора, която станала монахиня под името Теофана. Оженил се за туркуманската еврейка Сара, която се покръстила и приела също името Теодора. Те имали пет деца: Иван Шиман, Иван Александър, Кера-Мадия, Десислава и Василка.

На мястото на починалата престолонаследник и съправител Михаил Асен бил издигнат другият син от Теодора Василка — Иван Срацимир.

После от Иван Александър издигнал за престолонаследник сина на Сара — Иван Шиман. Тогая той разделил царството между него и Иван Срацимир.

През 1365 г. уваршият завоеват Влади, племеник Иван Срацимир е го затворил в замък „Хумник“ (Хърватско). През 1369 г. Василка бил върнат на България и той бил освободен от уваршице.

ШИШМАНОВЦИ

Иван Срацимир бил женен за сина от дъщерята на влашкия войвода Николае Александър Бесараб Ана и от нея имал три деца: Константин и две дъщери Доротея, на другата името не се знае.

Доротея била заложница при Лодовик I Велики, след което се оженила за сръбския крал Босненец Стефан Търляко.

Иван Шиман бил роден в 1349 година. Първата му жена е Мария, дъщеря на Десислава и неизвестен търновски бояр. Втория път се оженил за дъщерята на сръбския княз Лазар. От нея той имал деца: Александър, Фружин, Кера, Асен и други починали деца. Иван Шиман наследил баща си Иван Александър след неговата смърт в 1371 г., царувал до 1393 г., когато в битка с турците загинал.

Синът му Александър, за да спаси живота си при пленяването му от османците, приел мюсюлманството. Бил назначен за управителя на Самуел в Мала Ана. Убит в сражение с бунтовниците на Бердан, които бил изпратен да усмирява.

През 1396 г. паднало в османско-турски ръце и Видинското царство. Иван Срацимир бил разбит от Баязид в битката при Никопол. Бил пленен и отнесен в Брус, Мала Ана, където починал.

Синът му Константин побягал в Унгария. После се превърнал в Сърбия. През 1404 г. се опитал да влече бунт във Влади. След 4 години, в 1408 г. организирай с братовчед си Фружин, син на Иван Шиман, въстание за освобождение на България. Константин умрял на 17. IX. 1422 г. в Унгария.

Фружин, синът на Иван Шиман, побягал в Унгария. Служил при крал Сигизмунд. Участвувал през 1444 г. в похода на Владислав Варненчик, където загинал. Фружин имал син Шиман и друга дъщеря.

Заедно с останалите Шимановци е: Братът и сестрата на Иван Александър Драгушин и Теодора заедно със сестра си Елена — сръбската кралица се заселили в Сърбия, където починали.

Брат му Иван Комнин Асен също отишъл в Сърбия, където бил изпратен за управител на Албания, а по-късно в Валац. Като престолонаследник в Сърбия бил Иван Александър и на владенията Теодора, била омъжена от брат си Иван Шиман за султан Мурад. Някои историци твърдят, че тя е майка на султан Баязид.

Кера (на) Мария, най-голямото дете на Иван Александър от сръбката Сара-Теодора II, на 8 години била омъжена за византийския император Андроник IV, от който имал три деца: император Иван IV Палолог и две дъщери с неизвестни имена. Станали монахиня под името Махара.

Александър (Комнин Асен) — син на Иван Комнин Асен — от първата му брак, бил сват на Валац.

Иосиф II (1416—1436 г.) — царградски патриарх, според акад. Иван Дуйчев, е синът на Иван Александър и еврейката Теодора II — Иван Асен. Иван Божилов оспора това. Той твърди, че Иосиф II е вуич на Михаил III Шиман, син на Иван Шиман, който през 1341 г. се престоял в Константинопол.

През 17 век, през Турско-австрийската война, българинът Руселица Срацимир организирал въстание в България, твърдейки, че е потомък на Видинските Шимановци.

Прик потомък на тази династия по майчина линия е видният видински градоначалник Емануил Иван Шиман, роден през 1776 г. във Влади, починал в 1850 година. Той бил крушен търговец, търгувал с Австрия, бил и голям сватковен. Затова и така Емануил бил известен главно с неговите сестри и дъщери — Елена, един от върхите български книжовници и поети Емануил Шиманов, по наследство дорянин, носил две лични имена, второто му е Поад (Иван), това на Иван Александър и Иван Срацимир. За да дочертае, че е потомък на последни, един от синоите му е княз Срацимир. Една от четирите му дъщери се казва Севастия — Болгарка. През Второто българско царство бояринте по влашкински образци били наричани сваткови. Затова и така Емануил бил известен главно с неговите сестри и дъщери си Севастия.

От брака си с Пешакова той имал осем деца: Петрак, Срацимир, Александър, Димитър, Елена, Тинка, омъжена за хаджи Томан хаджи Цанов, Севастия, омъжена за Николов в Ефия, омъжена за Севастия Цановича също потомък на Шимановци по майчина линия.

Най-младшият син на Емануил Шиманов е Димитър, бащата на проф. Иван Шиманов, който бил женен за дъщерята на влашкия княз проф. Драгоманов — Лиана. Те имали три деца: Иван, Емануил и Мара. Димитър Шиманов бил завършил училище в Темшвар, Австро-Унгария. Участвувал е в австрийската армия, в полковете 4 в Италия. Основал през 1873 г. първото търговско училище в България в Свищов. Бил високо културен и образован, читалници деец и театрал. Превеждал Шилер на български.

Неговата сестра Тинка била омъжена за видински търговец хаджи Томан хаджи Цанов, племенник на видински революционер княз Иван Кулин от с. Медковец, Ломско. Хаджи Цанов организирал бунт на святието от Видинско за даването на именията, които била забравена от бейовете и агите. Бил осъден на вечна каторга. Починал през 1861 г. в Дябрищ. Тинка и Томан

имаха шест деца: Коста, Илия, Александър, Найчо, Анастасия и Анастасия.

Владко е не само крупен държавинин Илия Цанов — заместник на Ботевите четници, министър на външните работи по Съединението, най-близък съратник на Петко Каравелов, с когото създава демократическата партия и брат му Найчо Цанов, паролен трибуна-республикавец, са братовчеди на видния авторитарен етнограф и създател на читалнищния съюз в България проф. Иван Д. Шишманов. Първата братовчедка на жена му била голямата украинска поетеса и революционерка Леся Украинка.

Друга дъщеря на Емануил Шишманов Елена била омъжена за Димитър Хаджижанов, с когото имали седем деца. Едно от тях е бащата на маснатата пева музикантка и педагожка проф. а. Елена Орукин.

Първият български математик и физик, основателя на математическото дружество в България и член на книжовното дружество (насе БАН), проф. Емануил Шишманов е също син на Елена Шишманова и чичо на проф. Елев Орукин.

Сестрата на проф. Емануил Шишманов Толика се омъжила за Иваняна хаджи Константинов от Сивново, от когото имала 4 деца: Алексо, Люба, Веселина и Елена. Синът им е Алексо Константинов, безсмъртен създател на „Бай Ганьо“, страстен любознател и сатирик, видният обществник и създател на турскичкото движение в България. Той е наместник на проф. Емануил Шишманов и братовчед с братята Илия и Найчо Цанов. Сестра е проф. Илия Д. Шишманов и брат. Елена Орукин, бащата на Алексо Иваняна хаджи Константинов е бил изтъкнат сивновски гражданин и родолюбец. Неговият брат Георги Алексов хаджи Константинов при преминаване на Дунав на чета на Филип Топчо през 1867 г. се присъединил към нея. При сражение на чета в местността „Пустиница“ бил пленен и звероки заповед. Главата му била разсичана от осман-турците за наказание в Сивново и Сашчово.

Владия дъщеря на самостоятелния български църков и издател обществник след Освобождението Тодор Икономов бил женен за Маргарида, дъщеря на Алексо Константинов и сестра на майка му.

Внуцката на Севастия Шишманова, една от дъщерите на Емануил Шишманов — Севастия била омъжена за Димитър Мишев, виден обществник и деец на Екзархията за независима България църков и българска просвета.

Дъщерята на Севастия Шишманова, София била омъжена за видния видински гражданин хаджи Цанов Цанов, който през 1867 г. бил заточен в Брус, Мала Азия, като съмишленник на създателите на Иван Касабов член централен революционен комитет в Букурещ. Съпругата му хаджи София участвувала като доброволка в Сръбско-българската война при отбраната на Видин, обсаден от сръбите, за което била отличена с най-висок държавен орден.

Цялата фамилия Шишманови били крупни земеделатели. Не

що непознато в Османската империя. Предполага се, че тези имена и ги имат още преди даване на Втората българска държава и двосветелите не са посегнали на имотите им по политически съображения.

Твърди се, че други клоно на Владислав Шишмановици се в Цанови в с. Свобод. Боготрадско, в което когато в 1688 г. чирковни репреси да видна въстанието преварило тук. Представител отишъл а с. Свобод да иска мнението на Срашимир поетом дати да се даде въстанието или не. Когато в Учредителното Народно събрание през 1879 г. във Велико Търново обсъждал избора за княз на новосъздадената българска държава съ явил една ковет от с. Свобод, Боготрадско Той поискал за княз избрати за българска княз, защото по права княз дини е протомъ на Иван Срашимир. Извикал му се. Сватваго то за смълчал, въпреки, че той носел семейните книги, князот по негово твърдение било написано родословието му дърво от Иван Срашимир дотогава.

Народната памет във Владиско е съхранила легендата, че Иван Срашимир имал още три дъщери: Влада, Кула и Гъзма и всъщност една от тях имала свои владения селище Влада във Видин — днешният „Бабин Видински клад“, от който града носи името си. Кула — в гр. Кула, където и днес съществува огромни останки от голям феодален дворец и Гъзма в с. Гъзмово, също Видинско, чиито потомци са фамилията Гъзмовичите във Видин. Много от тях носят името Севастаки — това е гръцкото име на българин Феликс Кавин в своята книга „Пътешествие на Дунавска България“ пише, че когато през шестдесет години на миналия век минал през България във Владиско открил вкупителни останки от голям дворец в с. Гъзма в Кула, но в Гъзмово и, че намерено тук и съществувал град, казалици се Гъзмъртар. Жалко, че в Гъзмово все още не са правени разкопки. Установено ето от Кавин е доказателството, че народната памет е съхранила исторически факти, които се потвърждават и от записите във Видин и Кула.

Освен своя сив Константиан, който влигис с братовчед си Фружип — сина на Иван Шишман през 1408 г. първото въстание срещу турците, той сигурно е имал и други сив, който след поробването на България се е преселил в село Свобод. Боготрадско, и чиито потомци е бил ковачът — претендент за български престол през 1878 година. Дълг е нашите историци да надират дали има още потомци на този ковач и дали не са запазили още диниите на родословието му, които той е носел в Учредителното Народно събрание.

Както първите Шишмановци, които през Втората българска държава са играли важна роля в целия живот, така и техните потомци в съвременна България имат голям принос в утвърждаването на демократичното ѝ устройство и културното ѝ развитие.

Здравко ДАСКАЛОВ

МАЛКО ИЗВЕСТНИ ДОКУМЕНТИ ОТ РЪКАТА НА УСТА ГЕНЧО КЪНЕВ

Преди осем години попаднах съвсем случайно на два малко-известни исторически документа, автор да които е възрожденският майстор — строителя Уста Генчо Кънев от Трявна. Намерих ги в личния архив на учителя-пензионер Гено Цанков, който пишеше история на родното си село Малеж Вършец. Документите са свързани със строителството на църквата в село Сръб (дн. с. Малеж Вършец) и били взети от тогавашния учител Минчо Стойчев, който бил определен да води сметките по построяването на църквата. Той починал през 1930 г. и синът му Мария Мишев предал документите на учителя Гено Цанков.

Веднага след Освобождението жителите на с. Сръб, Севастияно, решили да си построят църква, тъй като дотогава ходили да се черкуват в съседното село Малеж Вършец. Севастияно е бил инициативен комитет, в който влезли следните първенци Денко Тодоров Терзиев, Тодор Пенев Куркчиев и брат му Стойчо, синът на Стойчо — даскал Минчо Стойчев, Минчо Пенев, Георги Петров Рачевски и др. Кмет по това време бил Христо Дочев. За ръководители на строежа бил поканен известният тревненски майстор-строител Уста Генчо Кънев. Той приел поканата и представил на инициативния комитет план на църквата и скица на западната ѝ фасада.

Планът на храма е направен с черен молив на голям бял лист от дебели, леко пожълтява от времето хартия. Размерите на листа са 21,5 x 31,5 см. Видният знак на хартията е три симетрично разположени чакши и буквите „ДАН“. По плана църквата е еднокорабна, еднонавска, с открита западна артика. Уста Генчо Кънев е оиния ръка с направил плана на църквата, отбелязвайки дъговидната на зидовете, вратите и прозорците, маркира е балюада на женското отделение и е затегнал стълбището към него. В долния край на плана, там където е западната артика на църквата известният възрожденски майстор се е подписал с високоотон местило: „Уста Генчу Къньов от Трявна“.

Скицата на западната фасада на църквата е направена на сгънат на две голям бял лист, от същия тип хартия, с размери 21,5 x 31,5 см. Хартията се пожълтява от времето и в долния десен край първият лист е съхван. Скицата е направена с черен молив и е симетрично разположена по вертикалната линия на листа — за дясно майсторът я нанесъл с острие. От скицата се вижда, че откритата артика се поддържа в две пилонични колони, а над женското отделение се издигава острояржа камбанария от ороствена, лека конструкция.

На втория лист от скицата с черен молив са правени парични сметки. Те по всяка вероятност са дело на тогавашния учител Минчо Стойчев и са свързани с работата на Уста Генчо Кънев.

16 12 рубл. — 330 (гроша)
4 поса (?) — 468 (гроша)
4 руб. x 18 — 72 (гроша)
7 руб. x 19 — 133 (гроша)
разни — 22 (гроша)
1025 (гроша)

15 рубл. — 300 (гроша) от чича Тодора
5 рубл. — 100 (гроша) от Гурово
20 рубл. — 400 (гроша) от Дуня
1725 (гроша)

5 рубл. — 100 (гроша) от сучко Ганю
1825 (гроша)

(Забележка: В по-късно време някои се опитал да поправи сметките, като е задраскал първата цифра на 200 гроша; 100 гроша е поправил на 20, а 400 гроша — на 418).

В десния край на подлата половина на листа има втора сметка:

500 (гроша)
165 (гроша)
468 (гроша)
600 (гроша)
72 (гроша)

1805 (гроша)
38 (гроша)

1843 (гроша)

Последен път только (ва) написаниче на Уста Генча".
От тези парични сметки е видно, че първият път сметките от с. Сръб платани на Уста Генчо Кънев 1825 гроша, а втория — на 1843 гроша, или общо той е получил 3668 гроша.
Строителството на църквата в с. Сръб започнало на 1 май

1879 г. и завършил през септември 1880 г. Според сметките, влезли от Митко Стойчев, били влезли 749 майсторски наданици, които били заплащани по 15 гроша — общо за майсторите платили 11 235 гроша. Новата църква била еднокорабна, без купол, с размери 14 x 9 м. Тя била осветена на 5. II. 1881 г. от тогавашния Великотърновски митрополит Климент Бранички (Васил Друмев), като била посветена на „Св. пророк Илия“.

Първоначално църквата в с. Сръбье била покрита с плочи и на д. железото отделило се изпаднала малка остроярка камбанария, направена от дървена конструкция и община е ламарина — така, както е показана на скицата. В началото на нашия век владетелят повредил покривната конструкция на камбанарията и започнало да тече на балкона при дългоовно време. Ето защо била извършена реконструкция от местни майстори, които премахнали камбанарията, като на нейно място поставили почин и малък каменен кръст. През 1931 г. била извършена нова реконструкция, като преборили покрива с цигла. С тези изменения църквата загубила първоначалния си величествен вид, но скицата архитектура и запазените два документа от ръката на Уста Генчо Къшев говорят за дарбата и майсторството на валия тревненски възрожденски майстор-строителя.

Христо ТЕМЕЛСКИ

ХИДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

† ТРАЯНОПОЛСКИ ЕПИСКОП ИЛАРИОН ГРАМАТИК

ГРАДУШКА КРАЙ МОНАСТИРА

Буря! скляна се изви над манастира,
в черни облаци небето се покори;
погледа горе във небото мисла,
и тъма ужасна азе да се развляга —
град показваше, шети, прокобила зли!

Бийте — да забият вечните камбани,
доразли, град да се предотврати! —
Тъй пред многото поклонници събраши
с власт игуменът тогав разпоречи.

В храма влезе, кръст изправи, свещ заная,
погледа горе във небото мисла,
колекционерско силн без да мисли,
азе да щеще той молитвен слова.

А камбаните забилн с властност жива,
заолташих навред околността;
лъжа проливн изведнр бе звъзната,
но звънът камбана спря опасността.

Чудо! — Град се силеше далек в горага,
и дивната на дърветата отнсе;
от градушка побояла бе земята,
но в именето манастирско — не.

Стихна... — И камбаните да бият спряха,
хората замуден, със третн свят,
от ехото на звъна добре разбраха
как зливните могат в вятра да се спират.

Чак тогав игуменът навелн от храма
се показа в светъл лик на херувим
и поклонниците с почит преголваха
му се поклониха в оня час незабравим.

Слънцето огнено грейна на небето;
изживяли пресветени много,
хората доволни с вятра във сърцето
сп отидоха по своите домове.

* Из обявите манастирски във Велико Търновско

ОБУРЕВАЕМА ДУША

Бездушна нощ! Във мрака непрозрачно — тих
заслушах се веднъж. В поветя топъл
с голяма изнепада долоних
за светлина настрадам вопъл.
На утрото със първите зарн
на сълните, в предурни здрач гори,
отлитане въздишката горения
на мрака нощен, въдето чужд срещна
с личицата спайана светлана.

Плавинска буря! Вихър лееат клош след клош
домеше, със стихнен на д горага.
С повода в него чух безкраен стнот,
дадуващ мирни покой на тишината.

Когато попитиха тоз развнтрен ад,
възляхна с ведрия приятен глед
таз хала яростна и страшна.
Дочух след облака-вихрушка прашина,
до болка жален зов за тишина.

Обуреваема душа! Припадне ли във нея мрак
от земни неспомни, смут греховен,
или тиха навестит самотния й праг
тревожни нощи в час съдбовен,
вълнатна, мисли в съзнн покаяни,
жалуда светли бргове незнайни.
И таз борба, таз вътрешна тревога
и тоз копнеж покаян в изнемога,
изплатват благодатно неината вина.

Монахиня ВАЛЕНТИНА

СВЕТЛИНАТА

Безсмъртно е великото сърце на светлината!
Чрез нея живата природа се пробужда за живот,
понеже светлината също от живота произтича,
Душата знае Бога като светлина без сенки —
от край до край изпълваща всемира,
понеже чрез Духа Си в нея Сам Бог се проявява.
Тя е, коя твори желанията, чувствата във нас
и формите на нашата реална мисъл.
Без нея никой не е в състояние да мисли
и да чувствава —
да схваща ягуницията непосредствено
като духовен глас.

Човек е източник на светлината,
когато е разумен — и показва,
че във природата разумност съществува.
От нея той се учи как да свети, на смирение,
понеже тя еднакво е добра към всичко
и всичко в тоя свят е еднаква сила любн.
Човек загуби ли обаче смисъла на земния живот,
за помощ се обръща той към светлината вечна
и младостта — в душата му, безспир които светят.
Защото те ще му дадат от своите знания,
а знайните ще го обичат със дръзката на Светлината.
Обичай Светлината, за да станеш син на Светлината!

Здравко УРУМОВ

† В ПАМЕТ НА ПОЧИНАЛИТЕ

СКРЪБНА ВЕСТ

Св. Синод на Българската Православна църква известява, че Негово
Високопреподобие архимандрит Горага почина.

Почивнал бе устремн към светата ни Църква, дългогодишен
протоиерей на светице Пловдивска и Софийска митрополия. Началник
на богослужебния отдел при Св. Синод. Главен редактор на официоните
на Цървята ни.

Вог да го прости.

СЪОБЩЕНИЕ

Синадално издателство уведомява Архиепископските наместни-
чества, че списание на абоните — ведомствени и лични за в.
„Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“ следва да бъдат
представени до 30 окт. т. г. Абонаментът за двете периодични
издания е по 10 лв.

От Синадално издателство

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Проф. Антоний Хубанчев — отг. редактор, членове — асист. Иван Рънков,
асист. Владимир Баждаршев, техн. редактор, коректор — Делян Николов

СИНОДАЛНО ИЗДАТЕЛСТВО — 1090 София, ул. „Оборище“ 4

Администрация — 87-56 11. Редакция — 89-51 15

Сметка — 421 111 669 001 0, БНБ, Софийски градски клон

Годишен абонамент — 10 лв.

Набор и свързване — ДП „Септември“, бул. Дондуков, 82

Печат — ПК „Д. Благоев“, ул. Н. Радини, 2